

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

29 iulie 2019*

„Trimitere preliminară – Drept de autor și drepturi conexe – Directiva 2001/29/CE – Societatea informațională – Armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și ale drepturilor conexe – Articolul 5 alineatul (3) – Excepții și limitări – Domeniu de aplicare – Articolul 5 alineatul (3) literele (c) și (d) – Difuzarea evenimentelor curente – Citate – Utilizarea hiperlinkurilor – Punere la dispoziția publicului legală – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 11 – Libertatea de exprimare și de informare”

În cauza C-516/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), prin decizia din 27 iulie 2017, primită de Curte la 25 august 2017, în procedura

Spiegel Online GmbH

împotriva

Volker Beck,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnii A. Arabadjiev, M. Vilaras și T. von Danwitz, doamna C. Toader, domnii F. Biltgen și C. Lycourgos, președinți de cameră, și domnii E. Juhász, M. Ilešić (raportor), L. Bay Larsen și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul M. Aleksejev, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 iulie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Spiegel Online GmbH, de T. Feldmann, Rechtsanwalte;
- pentru domnul Beck, de G. Toussaint, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul german, de M. Hellmann și de J. Techert, în calitate de agenți;
- pentru guvernul francez, de E. de Moustier și de D. Segoin, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de M. Figueiredo și de T. Rendas, în calitate de agenți;
 - pentru guvernul Regatului Unit, de Z. Lavery și de D. Robertson, în calitate de agenți, asistați de N. Saunders, barrister;
 - pentru Comisia Europeană, de H. Krämer, de T. Scharf și de J. Samnadda, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 10 ianuarie 2019,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Spiegel Online, care administrează portalul de informații pe internet cu același nume, pe de o parte, și domnul Volker Beck, pe de altă parte, care era membru al Bundestag (Parlamentul federal, Germania) la momentul la care instanța de trimitere a decis să sesizeze Curtea, în legătură cu publicarea de către Spiegel Online, pe site-ul ei internet, a unui manuscris al cărui autor este domnul Beck și a unui articol publicat de acesta într-o culegere.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (1), (3), (6), (7), (9), (31) și (32) ale Directivei 2001/29 enunță:
 - „(1) Tratatul [CE] prevede realizarea unei piețe interne și instituirea unui sistem prin care să asigure că, pe piața internă, concurența nu este denaturată. Armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la dreptul de autor și drepturile conexe contribuie la realizarea acestor obiective.
[...]
 - (3) Armonizarea propusă va ajuta la punerea în aplicare a celor patru libertăți ale pieței interne și se referă la respectarea principiilor fundamentale ale dreptului, în special proprietatea, inclusiv proprietatea intelectuală, libertatea de exprimare și interesul public.
[...]
 - (6) Fără o armonizare la nivel comunitar, acțiunile legislative la nivel național care au fost deja inițiate în câteva state membre pentru a răspunde provocărilor tehnologice ar putea crea diferențe semnificative de protecție și, în consecință, restricții în calea liberei circulații a serviciilor și produselor care încorporează sau au la bază proprietatea intelectuală, conducând la refragmentarea pieței interne și incoerență legislativă. Impactul unor asemenea diferențe legislative și al incertitudinii juridice va deveni tot mai important odată cu evoluția societății informaționale, care a dus deja la intensificarea exploatării transfrontaliere a proprietății intelectuale. [...]

(7) În consecință, cadrul legislativ comunitar pentru protecția dreptului de autor și a drepturilor conexe trebuie de asemenea adaptat și completat atât cât este necesar pentru buna funcționare a pieței interne. [Nu este] însă necesar să se elimine sau să se evite diferențele care nu afectează negativ funcționarea pieței interne.

[...]

(9) Orice armonizare a dreptului de autor și a drepturilor conexe trebuie să aibă la bază un nivel ridicat de protecție, deoarece aceste drepturi sunt esențiale pentru creația intelectuală. Protecția lor contribuie la menținerea și dezvoltarea creativității în interesul autorilor, artiștilor interpreți sau executanți, producătorilor, consumatorilor, culturii, industriei și publicului larg. În consecință, proprietatea intelectuală a fost recunoscută ca parte integrantă a proprietății.

[...]

(31) Trebuie păstrat un echilibru just între drepturile și interesele diverselor categorii de titulari de drepturi, precum și între acestea și drepturile și interesele utilizatorilor de obiecte protejate. Excepțiile existente și limitările de drepturi stabilite de statele membre trebuie reanalizate prin prisma noului mediu electronic. [...] Pentru a asigura buna funcționare a pieței interne, astfel de excepții și limitări trebuie definite într-un mod mai armonizat. Gradul de armonizare a acestor excepții depinde de impactul lor asupra bunei funcționări a pieței interne.

(32) Prezenta directivă prevede o enumerare exhaustivă a excepțiilor și limitărilor privind dreptul de reproducere și dreptul de comunicare publică. [...] statele membre trebuie să aplice în mod coerent aceste excepții și limitări [...]"

4 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2001/29, „[p]rezenta directivă reglementează protecția juridică a dreptului de autor și a drepturilor conexe în cadrul pieței interne, acordând o atenție specială societății informaționale”.

5 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Dreptul de reproducere”, are următorul cuprins:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte:

(a) pentru autori, a operelor lor;

[...]”

6 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de comunicare publică a operelor și dreptul de a pune la dispoziția publicului alte obiecte protejate”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor, prin cablu sau fără cablu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment.”

7 Articolul 5 din aceeași directivă, intitulat „Excepții și limitări”, prevede la alineatul (3) literele (c) și (d) și la alineatul (5):

„(3) Statele membre pot să prevadă excepții sau limitări la drepturile prevăzute la articolele 2 și 3 în următoarele cazuri:

[...]

- (c) reproducerea de către presă, comunicarea publică sau punerea la dispoziție a unor articole publicate privind subiecte de actualitate economice, politice sau religioase sau a unor opere radiodifuzate sau televizate sau a altor obiecte protejate cu același caracter, în cazurile în care astfel de utilizări nu sunt în mod expres rezervate și în măsura în care este indicată sursa, inclusiv numele autorului, sau folosirea operelor sau a altor obiecte protejate pentru difuzarea evenimentelor curente, în măsura în care este justificată de scopuri de informare și sub rezerva de a indica sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil;
- (d) utilizarea de citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei, cu condiția ca acestea să se refere la o operă sau un alt obiect protejat care a fost deja pus în mod legal la dispoziția publicului, să fie indicată sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil, și ca folosirea lor să fie în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale;

[...]

(5) Excepțiile și limitările prevăzute la alineatele (1), (2), (3) și (4) se aplică numai în anumite cazuri speciale care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei sau a altui obiect protejat și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului.”

Dreptul german

- 8 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe) din 9 septembrie 1965 (BGBl. 1965 I, p. 1273, denumită în continuare „UrhG”) prevede la articolul 50, intitulat „Difuzarea evenimentelor curente”:

„Pentru difuzarea evenimentelor curente prin intermediul radiodifuziunii sau prin alte mijloace tehnice similare, prin publicarea în ziare, în periodice și în alte publicații sau pe orice alt suport, care relatează în principal evenimentele zilei, precum și prin intermediul filmului, sunt permise reproducerea, distribuția și comunicarea publică a operelor care pot fi vizualizate sau auzite în cursul evenimentelor prezentate, în măsura în care sunt justificate de scopul urmărit.”

- 9 Articolul 51 din UrhG, intitulat „Citate”, are următorul cuprins:

„Reproducerea, distribuția și comunicarea publică, în scopul citării, a unei opere deja publicate sunt permise în măsura în care întinderea utilizării este justificată de scopul specific urmărit. Sunt permise, în special:

1. integrarea operelor individuale, după publicarea acestora, într-o lucrare științifică autonomă în scopul explicării conținutului său;
2. citarea unor pasaje dintr-o operă, după publicarea acesteia, în cadrul unei opere literare autonome;
3. citarea în cadrul unei opere muzicale autonome a unor pasaje punctuale dintr-o operă muzicală publicată deja.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 10 La momentul la care instanța de trimitere a decis să sesizeze Curtea, domnul Beck era membru al Bundestag (Parlamentul federal, Germania) din anul 1994. El este autorul unui manuscris referitor la politica penală în materie de infracțiuni referitoare la viața sexuală în privința minorilor. Acest

manuscris a făcut obiectul unei publicări, sub pseudonim, ca articol într-o culegere publicată în anul 1988. Cu ocazia acestei publicări, editorul a modificat titlul manuscrisului și a scurtat o frază din cadrul acestuia. Prin scrisoarea din 5 mai 1988, autorul s-a plâns la editor și i-a cerut, fără succes, să menționeze în mod expres această împrejurare la momentul difuzării acestei culegeri. În cursul anilor care au urmat, domnul Beck, care a făcut obiectul unor critici pentru cele susținute în acel articol, a răspuns în mod repetat că sensul manuscrisului său a fost modificat de editorul culegerii respective. Domnul Beck s-a distanțat de conținutul articolului respectiv cel puțin din anul 1993.

- 11 În anul 2013, manuscrisul domnului Beck a fost descoperit cu ocazia unor cercetări în arhive și i-a fost prezentat, la 17 septembrie 2013, pe când era candidat la alegerile legislative din Germania. A doua zi, domnul Beck a pus acest manuscris la dispoziția diferitor redacții ale unor ziare, cu scopul de a demonstra că acesta fusese modificat de editor în scopul publicării articolului în cauză. El nu și-a dat însă acordul pentru publicarea manuscrisului și a articolului de către aceste redacții. În schimb, le-a publicat el însuși pe propriul site internet, adăugând, pe fiecare pagină, mențiunea „Mă distanțez de acest articol, Volker Beck”. Pe paginile articolului publicat în culegerea în cauză apărea, în plus, următoarea mențiune: „[p]ublicarea acestui text nu a fost autorizat[ă] de autor și [textul] a fost modificat de editor prin redactarea liberă atât a titlului, cât și a unor părți din text”.
- 12 Spiegel Online administrează, pe internet, portalul de informații *Spiegel Online*. La 20 septembrie 2013, aceasta a publicat un articol în care se afirmă că, în pofida pretențiilor domnului Beck, mesajul central care figura în manuscrisul acestuia nu a fost modificat de editor și că, prin urmare, a înșelat publicul pe parcursul multor ani. Pe lângă acest articol, versiunile originale ale manuscrisului și ale articolului publicat în culegerea în cauză puteau fi descărcate prin intermediul hiperlinkurilor.
- 13 Domnul Beck a contestat, în fața Landgericht (Tribunalul Regional, Germania), punerea la dispoziție a textelor complete ale acestui manuscris și ale articolului pe site-ul internet al Spiegel Online, pe care o consideră a fi o atingere adusă dreptului de autor. Această instanță a admis concluziile domnului Beck. Cazând în pretenții în apelul formulat, Spiegel Online a formulat recurs în fața instanței de trimitere.
- 14 Această instanță apreciază că interpretarea articolului 5 alineatul (3) literele (c) și (d) din Directiva 2001/29, înțeles în lumina drepturilor fundamentale, în special a libertății de informare și a libertății presei, nu este simplă. Aceasta ridică problema dacă această dispoziție permite marje de apreciere pentru transpunerea sa în dreptul național. Ea subliniază în această privință că, potrivit jurisprudenței Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală, Germania), dispozițiile dreptului național care transpun o directivă a Uniunii Europene trebuie să fie apreciate, în principiu, nu din perspectiva drepturilor fundamentale garantate de Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Legea fundamentală a Republicii Federale Germania) din 23 mai 1949 (BGBl 1949 I, p. 1), ci numai din perspectiva drepturilor fundamentale garantate de dreptul Uniunii, atunci când această directivă nu lasă statelor membre nicio marjă de apreciere pentru transpunerea sa.
- 15 În aceste condiții, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
 - „1) Potrivit dispozițiilor dreptului Uniunii referitoare la excepțiile și la limitările aduse [dreptului de autor] prevăzute la articolul 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29, sunt permise marje de apreciere în cadrul transunerii acestor dispoziții în dreptul național?
 - 2) În ce mod trebuie să se ia în considerare drepturile fundamentale consacrate în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene la stabilirea întinderii excepțiilor sau a limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29 și aduse dreptului exclusiv al autorului de reproducere a unei opere [articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29], de comunicare publică și de punere la dispoziția publicului a acesteia [articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29]?

- 3) Dreptul fundamental la libertatea de informare [articolul 11 alineatul (1) a doua teză din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene] sau dreptul fundamental la libertatea presei [articolul 11 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene] pot justifica unele excepții sau limitări aduse dreptului exclusiv al autorului de reproducere a unei opere [articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29/CE], de comunicare publică și de punere la dispoziția publicului a acesteia [articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE], în afara excepțiilor sau limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29/CE?
- 4) Punerea unor opere protejate prin drepturile de autor la dispoziția publicului, pe site-ul internet al unei societăți de presă, nu este considerată folosire pentru difuzarea evenimentelor curente, în conformitate cu articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29, întrucât era posibil și rezonabil ca societatea de presă să solicite acordul autorului operelor în discuție înainte de a pune aceste opere la dispoziția publicului?
- 5) Nu sunt îndeplinite condițiile pentru o publicare în scopul citării, conform articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, atunci când textele citate sau părți din acestea nu sunt incluse în mod indisociabil în noul text, de exemplu prin intermediul indentării sau al notelor de subsol, ci sunt puse la dispoziția publicului pe internet, prin intermediul unor hiperlinkuri, ca fișiere [*Portable Document Format* (PDF)] care pot fi accesate în mod autonom, alături de textul nou?
- 6) Pentru a stabili momentul începând de la care o operă care a fost deja pusă în mod legal la dispoziția publicului, în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, prezintă relevanță aspectul dacă această operă fusese reprodusă deja anterior, în forma sa concretă, cu acordul autorului operei?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 16 Cu titlu introductiv, trebuie precizat, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 14 din prezenta hotărâre, că prima întrebare se înscrie în cadrul aplicării de către instanța de trimitere, în vederea soluționării litigiului principal, a normelor referitoare la difuzarea evenimentelor curente și la citate, prevăzute la articolele 50 și, respectiv, 51 din UrhG, care transpun articolul 5 alineatul (3) literele (c) și (d) din Directiva 2001/29.
- 17 În acest context, instanța de trimitere ridică problema dacă această dispoziție de drept al Uniunii lasă statelor membre o marjă de apreciere pentru transpunerea sa, având în vedere că, potrivit jurisprudenței Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală), dispozițiile dreptului național care transpun o directivă a Uniunii trebuie să fie apreciate, în principiu, nu din perspectiva drepturilor fundamentale garantate de Legea fundamentală a Republicii Federale Germania, ci numai din perspectiva drepturilor fundamentale garantate de dreptul Uniunii, atunci când această directivă nu lasă statelor membre nicio marjă de apreciere pentru transpunerea sa.
- 18 Astfel, prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dispozițiile articolului 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și ale articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretate în sensul că constituie măsuri de armonizare completă.

- 19 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, care reprezintă o caracteristică esențială a ordinii juridice a Uniunii, invocarea de către un stat membru a unor dispoziții de drept național, fie ele de natură constituțională, nu poate afecta efectul dreptului Uniunii pe teritoriul acestui stat (Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 59).
- 20 Este necesar să se precizeze cu privire la acest aspect că, din moment ce, în orice caz, transpunerea unei directive de către statele membre intră sub incidența situației, prevăzută la articolul 51 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), în care statele membre pun în aplicare dreptul Uniunii, nivelul de protecție a drepturilor fundamentale prevăzut de cartă trebuie să fie atins în momentul efectuării unei astfel de transpuneri, fără a se ține seama de marja de apreciere de care dispun statele membre în cadrul transpunerii.
- 21 În aceste condiții, atunci când, într-o situație în care acțiunea statelor membre nu este în întregime determinată de dreptul Uniunii, o dispoziție sau o măsură națională pune în aplicare acest drept în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, autoritățile și instanțele naționale sunt libere să aplice standarde naționale de protecție a drepturilor fundamentale, cu condiția ca această aplicare să nu compromită nivelul de protecție prevăzut de cartă, astfel cum a fost interpretată de Curte, și nici supremația, unitatea și caracterul efectiv al dreptului Uniunii (Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 60, și Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 29).
- 22 Astfel, este conform cu dreptul Uniunii ca instanțele și autoritățile naționale să facă să depindă această aplicare de împrejurarea, evidențiată de instanța de trimitere, că dispozițiile unei directive „lasă marje de apreciere pentru transpunerea lor în dreptul național”, cu condiția ca această împrejurare să fie înțeleasă în sensul că vizează gradul de armonizare realizat de dispozițiile respective, o asemenea aplicare fiind admisibilă numai în măsura în care aceste dispoziții nu realizează o armonizare completă.
- 23 În speță, trebuie arătat că Directiva 2001/29 are ca finalitate să armonizeze numai anumite aspecte ale dreptului de autor și ale drepturilor conexe, iar mai multe dintre dispozițiile sale evidențiază intenția legiuitorului Uniunii Europene de a acorda o marjă de apreciere statelor membre cu ocazia punerii sale în aplicare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 martie 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, punctul 57).
- 24 După cum reiese din considerentul (32) al Directivei 2001/29, articolul 5 din această directivă prevede, la alineatele (2) și (3), o listă de excepții și de limitări la drepturile exclusive de reproducere și de comunicare publică.
- 25 În această privință, reiese din jurisprudența Curții că întinderea marjei de apreciere de care dispun statele membre pentru transpunerea în dreptul național a unei excepții sau a unei limitări particulare vizate la articolul 5 alineatul (2) sau (3) din Directiva 2001/29 trebuie apreciată de la caz la caz, în special în funcție de termenii acestei dispoziții [a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 octombrie 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punctul 36, Hotărârea din 3 septembrie 2014, Deckmyn și Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punctul 16, și Hotărârea din 22 septembrie 2016, Microsoft Mobile Sales International și alții, C-110/15, EU:C:2016:717, punctul 27, precum și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakech privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 116], gradul de armonizare a excepțiilor și a limitărilor avut în vedere de legiuitorul Uniunii depinzând astfel de incidența lor asupra bunei funcționări a pieței interne, după cum se amintește în cuprinsul considerentului (31) al Directivei 2001/29.
- 26 Potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și litera (d) din Directiva 2001/29, excepțiile și limitările care sunt prevăzute privesc „folosirea operelor sau a altor obiecte protejate pentru difuzarea evenimentelor curente, în măsura în care este justificată de scopuri de informare și sub

rezerva de a indica sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil” și „citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei, cu condiția ca acestea să se refere la o operă sau un alt obiect protejat care a fost deja pus în mod legal la dispoziția publicului, să fie indicată sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil, și ca folosirea lor să fie în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale”.

- 27 După cum reiese din conținutul său, această dispoziție nu armonizează în mod complet domeniul de aplicare al excepțiilor sau al limitărilor pe care le cuprinde.
- 28 Reiese astfel, pe de o parte, din utilizarea, în cuprinsul articolului 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și litera (d) din Directiva 2001/29, a termenilor „în măsura în care este justificată de scopuri de informare” și, respectiv, „în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale” că statele membre beneficiază, la transpunerea acestei dispoziții și la aplicarea dispozițiilor de drept național care o transpun, de o marjă de apreciere semnificativă care le permite să evalueze comparativ interesele aflate în joc. Pe de altă parte, articolul 5 alineatul (3) litera (d) din această directivă prevede, în ceea ce privește cazurile în care se poate efectua o citare, numai o listă exemplificativă de asemenea cazuri, după cum atestă utilizarea termenilor „[...] în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei”.
- 29 Această marjă de apreciere este confirmată de lucrările legislative care au precedat adoptarea Directivei 2001/29. Astfel, reiese din expunerea de motive a Propunerii de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională din 10 decembrie 1997 [COM(97) 628 final] privind limitările care sunt, în prezent, prevăzute în esență la articolul 5 alineatul (3) literele (c) și (d) din Directiva 2001/29 că, având în vedere importanța lor economică limitată, aceste limitări nu trebuiau să facă obiectul unui tratament detaliat în cadrul propunerii respective, fiind formulate numai condiții minime pentru aplicarea lor, și că definirea detaliată a condițiilor de aplicare a acestor excepții sau limitări trebuia să fie în sarcina statelor membre, cu respectarea limitelor fixate de aceste dispoziții.
- 30 Fără a aduce atingere considerațiilor ce precedă, marja de apreciere a statelor membre la punerea în aplicare a articolului 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și litera (d) din Directiva 2001/29 este circumscrisă din mai multe puncte de vedere.
- 31 În primul rând, Curtea a hotărât în mod repetat că marja de apreciere de care beneficiază statele membre la punerea în aplicare a respectivelor excepții și limitări prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29 trebuie exercitată în limitele impuse de dreptul Uniunii, ceea ce înseamnă că, în orice caz, statele membre nu sunt libere să stabilească, într-un mod nearmonizat, toți parametrii acestor excepții și limitări [a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 februarie 2003, SENA, C-245/00, EU:C:2003:68, punctul 34, Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 104, și Hotărârea din 3 septembrie 2014, Deckmyn și Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punctul 16, precum și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakech privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 122].
- 32 Curtea a subliniat astfel că posibilitatea statelor membre de a stabili o excepție sau o limitare a normelor armonizate prevăzute la articolele 2 și 3 din Directiva 2001/29 este puternic delimitată de cerințele dreptului Uniunii [a se vedea în acest sens Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakech privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 126].
- 33 În special, statele membre pot să prevadă în legislația lor o excepție sau o limitare vizată la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29 numai în măsura în care respectă toate condițiile prevăzute de această dispoziție [a se vedea prin analogie Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakech privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 123 și jurisprudența citată].

- 34 Statele membre sunt obligate de asemenea, în acest cadru, să respecte principiile generale ale dreptului Uniunii, printre care figurează și principiul proporționalității, din care rezultă că măsurile adoptate trebuie să fie de natură să realizeze obiectivul urmărit și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia (Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctele 105 și 106).
- 35 În al doilea rând, Curtea a amintit că marja de apreciere de care beneficiază statele membre pentru punerea în aplicare a excepțiilor și limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29 nu poate fi utilizată într-un mod care să compromită obiectivele directivei menționate care țin, astfel cum reiese din considerentele (1) și (9) ale acesteia, de instituirea unui nivel ridicat de protecție în favoarea autorilor și de buna funcționare a pieței interne [a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 107, și Hotărârea din 10 aprilie 2014, ACI Adam și alții, C-435/12, EU:C:2014:254, punctul 34, precum și Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakech privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 124 și jurisprudența citată].
- 36 În aceste condiții, revine de asemenea statelor membre, în cadrul acestei puneri în aplicare, sarcina să păstreze efectul util al excepțiilor și al limitărilor astfel stabilite și să le respecte finalitatea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2011, Football Association Premier League și alții, C-403/08 și C-429/08, EU:C:2011:631, punctul 163, precum și Hotărârea din 3 septembrie 2014, Deckmyn și Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punctul 23), aceasta pentru a se menține un echilibru just între drepturile și interesele diverselor categorii de titulari de drepturi, precum și între acestea și drepturile și interesele utilizatorilor de obiecte protejate, după cum se enunță în cuprinsul considerentului (31) al acestei directive.
- 37 În al treilea rând, marjă de apreciere de care beneficiază statele membre pentru punerea în aplicare a excepțiilor și limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29 este limitată de asemenea prin articolul 5 alineatul (5) din directiva menționată, care condiționează asemenea excepții sau limitări de respectarea a trei cerințe, și anume ca aceste excepții sau limitări să se aplice numai în anumite cazuri speciale, ca ele să nu aducă atingere exploatării normale a operei și ca acestea să nu aducă în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului de autor [Avizul 3/15 (Tratatul de la Marrakech privind accesul la operele publicate) din 14 februarie 2017, EU:C:2017:114, punctul 125 și jurisprudența citată].
- 38 În sfârșit, în al patrulea rând, după cum s-a amintit la punctul 20 din prezenta hotărâre, principiile consacrate de cartă se aplică statelor membre atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, la transpunerea excepțiilor și a limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29, statele membre au sarcina să se asigure că se întemeiază pe o interpretare a acestora care să permită asigurarea unui just echilibru între diferitele drepturi fundamentale protejate de ordinea juridică a Uniunii (Hotărârea din 27 martie 2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punctul 46, și Hotărârea din 18 octombrie 2018, Bastei Lübbe, C-149/17, EU:C:2018:841, punctul 45, precum și jurisprudența citată; a se vedea de asemenea prin analogie Hotărârea din 26 septembrie 2013, IBV & Cie, C-195/12, EU:C:2013:598, punctele 48 și 49, precum și jurisprudența citată).
- 39 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că litera (c) a doua ipoteză și litera (d) ale alineatului (3) al articolului 5 din această directivă trebuie interpretate în sensul că nu constituie măsuri de armonizare completă a domeniului de aplicare al excepțiilor sau al limitărilor pe care le cuprind.

Cu privire la a treia întrebare

- 40 Prin intermediul celei de a treia întrebări, care trebuie analizată în al doilea rând, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă libertatea de informare și libertatea presei, consacrate la articolul 11 din cartă, pot justifica, în afară de excepțiile și de limitările prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29, o derogare de la drepturile exclusive ale autorului de reproducere a unei opere și de comunicare publică a acesteia, prevăzute la articolul 2 litera (a) și, respectiv, la articolul 3 alineatul (1) din directiva menționată.
- 41 De la bun început, este necesar să se arate că reiese atât din expunerea de motive a Propunerii COM(97) 628 final, cât și din considerentul (32) al Directivei 2001/29 că lista excepțiilor și a limitărilor pe care o cuprinde articolul 5 din această directivă are un caracter exhaustiv, ceea ce Curtea a subliniat de asemenea în mai multe rânduri (Hotărârea din 16 noiembrie 2016, Soulier și Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punctul 34, și Hotărârea din 7 august 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punctul 16).
- 42 După cum rezultă din considerentele (3) și (31) ale Directivei 2001/29, armonizarea efectuată de aceasta urmărește să păstreze, în special în mediul electronic, un echilibru just între, pe de o parte, interesul titularilor drepturilor de autor și ai drepturilor conexe pentru protecția dreptului lor de proprietate intelectuală, garantată la articolul 17 alineatul (2) din cartă, și, pe de altă parte, protecția intereselor și a drepturilor fundamentale ale utilizatorilor unor obiecte protejate, în special a libertății lor de exprimare și de informare, garantată la articolul 11 din cartă, precum și a interesului public (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 august 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punctul 41).
- 43 Or, mecanismele care permit găsirea unui echilibru just între aceste diferite drepturi și interese sunt cuprinse chiar în Directiva 2001/29, în măsura în care prevede printre altele, pe de o parte, la articolele 2-4, drepturile exclusive ale titularilor de drepturi și, pe de altă parte, la articolul 5, excepțiile și limitările privind aceste drepturi care pot sau chiar trebuie să fie transpuse de statele membre, aceste mecanisme trebuind totuși să fie concretizate prin măsuri naționale de transpunere a acestei directive, precum și prin aplicarea acesteia de către autoritățile naționale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 ianuarie 2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, punctul 66 și jurisprudența citată).
- 44 Curtea a hotărât în mod repetat că drepturile fundamentale care sunt consacrate deja de cartă, a cărei respectare este asigurată de Curte, se inspiră din tradiții constituționale comune statelor membre, precum și din indicațiile furnizate de instrumentele internaționale privind protecția drepturilor omului la care statele membre au cooperat sau aderat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2006, Parlamentul European/Consiliul, C-540/03, EU:C:2006:429, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 45 În ceea ce privește excepțiile și limitările prevăzute la articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și litera (d) din Directiva 2001/29, asupra cărora reflectează instanța de trimitere, trebuie subliniat că ele vizează în mod specific privilegierea exercitării dreptului la libertatea de exprimare a utilizatorilor unor obiecte protejate și la libertatea presei, care are o importanță deosebită atunci când este protejat în temeiul drepturilor fundamentale, în raport cu interesul autorului de a se putea opune utilizării operei sale, asigurând în același timp dreptul acestui autor de a i se menționa, în principiu, numele (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 135).
- 46 Contribuie de asemenea la echilibrul just, amintit la punctele 36 și 42 din prezenta hotărâre, articolul 5 alineatul (5) din această directivă, care, după cum s-a amintit la punctul 37 din prezenta hotărâre, impune ca excepțiile și limitările prevăzute la alineatele (1)-(4) ale articolului 5 din directiva menționată să nu fie aplicabile decât în anumite cazuri speciale care să nu aducă atingere exploatarii normale a operei sau a altui obiect protejat și nici să nu cauzeze un prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale titularului dreptului.

- 47 În acest context, a permite, fără a aduce atingere intenției exprese a legiuitorului Uniunii, amintită la punctul 41 din prezenta hotărâre, fiecărui stat membru să introducă derogări de la drepturile exclusive de autor, vizate la articolele 2-4 de Directiva 2001/29, în afara excepțiilor și a limitărilor prevăzute în mod exhaustiv la articolul 5 din această directivă, ar amenința efectivitatea armonizării excepțiilor de la dreptul de autor și de la drepturile conexe realizate de directiva menționată, precum și obiectivul de securitate juridică urmărit de aceasta (Hotărârea din 13 februarie 2014, Svensson și alții, C-466/12, EU:C:2014:76, punctele 34 și 35). Astfel, reiese expres din cuprinsul considerentului (31) al aceleiași directive că disparitățile care existau la nivelul excepțiilor și al limitărilor în anumite acte supuse restricțiilor aveau o incidență negativă directă asupra funcționării pieței interne în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe, lista excepțiilor și a limitărilor conținută la articolul 5 din Directiva 2001/29 urmărind astfel să asigure buna funcționare a acesteia.
- 48 În plus, după cum reiese din considerentul (32) al aceleiași directive, statele membre sunt obligate să aplice aceste excepții și limitări în mod coerent. Or, cerința de coerență la punerea în aplicare a acestor excepții și limitări nu ar putea fi asigurată dacă statele membre ar fi libere să prevadă asemenea excepții și limitări în afară de cele prevăzute în mod expres de Directiva 2001/29 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 noiembrie 2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, punctele 38 și 39), iar Curtea a subliniat deja, în plus, că nicio dispoziție a Directivei 2001/29 nu are în vedere posibilitatea statelor membre de a extinde domeniul de aplicare al excepțiilor și limitărilor menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 aprilie 2014, ACI Adam și alții, C-435/12, EU:C:2014:254, punctul 27).
- 49 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că libertatea de informare și libertatea presei, consacrate la articolul 11 din cartă, nu pot justifica, în afara excepțiilor și a limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29, o derogare de la drepturile exclusive ale autorului de reproducere a unei opere și de comunicare publică a acesteia, prevăzute la articolul 2 litera (a) și, respectiv, la articolul 3 alineatul (1) din această directivă.

Cu privire la a doua întrebare

- 50 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă instanța națională, în cadrul evaluării comparative pe care este obligată să o efectueze între drepturile exclusive ale autorului prevăzute la articolul 2 litera (a) și la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, pe de o parte, și drepturile utilizatorilor de obiecte protejate prevăzute prin dispozițiile derogatorii de la articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și litera (d) din Directiva 2001/29, pe de altă parte, se poate îndepărta de la o interpretare restrictivă a acestor din urmă dispoziții în favoarea unei interpretări a acestora care să țină seama pe deplin de necesitatea de a respecta libertatea de exprimare și de informare, garantată prin articolul 11 din cartă.
- 51 După cum s-a amintit la punctul 38 din prezenta hotărâre, la transpunerea excepțiilor și a limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29, statele membre au sarcina să se asigure că se întemeiază pe o interpretare a acestora care să permită asigurarea unui echilibru just între diferitele drepturi fundamentale protejate de ordinea juridică a Uniunii.
- 52 Ulterior, la momentul punerii în aplicare a măsurilor de transpunere a acestei directive, autoritățile și instanțele din statele membre au obligația nu numai de a interpreta dreptul lor național într-un mod conform cu directivele menționate, ci și de a nu se întemeia pe o interpretare a acestora care ar intra în conflict cu drepturile fundamentale respective sau cu alte principii generale ale dreptului Uniunii, după cum s-a pronunțat în mod repetat Curtea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 ianuarie 2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, punctul 70, Hotărârea din 27 martie 2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punctul 46, și Hotărârea din 16 iulie 2015, Coty Germany, C-580/13, EU:C:2015:485, punctul 34).

- 53 Desigur, după cum arată instanța de trimitere, o derogare de la o normă generală trebuie, în principiu, să facă obiectul unei interpretări stricte.
- 54 Cu toate acestea, deși articolul 5 din Directiva 2001/29 este intitulat în mod formal „Excepții și limitări”, este necesar să se arate că asemenea excepții sau limitări cuprind ele înseși drepturi în favoarea utilizatorilor de opere sau de alte obiecte protejate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, Eugen Ulmer, C-117/13, EU:C:2014:2196, punctul 43). În plus, acest articol are ca obiect specific, astfel cum s-a amintit la punctul 36 din prezenta hotărâre, asigurarea unui just echilibru între, pe de o parte, drepturile și interesele titularilor de drepturi, care fac ele înseși obiectul unei interpretări cuprinzătoare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 noiembrie 2016, Soulier și Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punctele 30 și 31, precum și jurisprudența citată), și, pe de altă parte, drepturile și interesele utilizatorilor de opere sau de alte obiecte protejate.
- 55 Rezultă că interpretarea excepțiilor și a limitărilor prevăzute la articolul 5 din Directiva 2001/29 trebuie să permită, după cum s-a amintit la punctul 36 din prezenta hotărâre, să le păstreze efectul util și să le respecte finalitatea, o astfel de cerință având o importanță deosebită atunci când aceste excepții și limitări urmăresc, asemenea celor prevăzute la articolul 5 alineatul (3) literele (c) și (d) din Directiva 2001/29, să garanteze respectarea libertăților fundamentale.
- 56 În acest context, trebuie adăugat, pe de o parte, că protecția dreptului de proprietate intelectuală este consacrată, desigur, la articolul 17 alineatul (2) din cartă. În aceste condiții, nu reiese nicidecum din această dispoziție și nici din jurisprudența Curții că un astfel de drept este intangibil și că, prin urmare, protecția sa trebuie să fie asigurată în mod absolut (Hotărârea din 24 noiembrie 2011, Scarlet Extended, C-70/10, EU:C:2011:771, punctul 43, Hotărârea din 16 februarie 2012, SABAM, C-360/10, EU:C:2012:85, punctul 41, și Hotărârea din 27 martie 2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punctul 61).
- 57 Pe de altă parte, s-a amintit la punctul 45 din prezenta hotărâre că articolul 5 alineatul (3) literele (c) și (d) din Directiva 2001/29 vizează privilegierea exercitării dreptului la libertatea de exprimare a utilizatorilor unor obiecte protejate și la libertatea presei, garantat prin articolul 11 din cartă. În această privință, trebuie precizat că, în condițiile în care cartă conține drepturi care corespund unor drepturi garantate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), articolul 52 alineatul (3) din cartă este destinat să asigure coerența necesară între drepturile prevăzute de aceasta și drepturile corespunzătoare garantate de CEDO, fără a aduce atingere autonomiei dreptului Uniunii și al Curții de Justiție a Uniunii Europene [a se vedea prin analogie Hotărârea din 15 februarie 2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punctul 47, și Hotărârea din 26 septembrie 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en justitie (Efectul suspensiv al apelului), C-180/17, EU:C:2018:775, punctul 31, precum și jurisprudența citată]. Articolul 11 din cartă conține drepturi care corespund celor garantate prin articolul 10 paragraful 1 din CEDO (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 februarie 2019, Buivids, C-345/17, EU:C:2019:122, punctul 65 și jurisprudența citată).
- 58 Or, astfel cum reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în vederea efectuării evaluării comparative între dreptul de autor și dreptul la libertatea de exprimare, această instanță a subliniat printre altele necesitatea de a ține seama de împrejurarea că tipul de „discurs” sau de informație în cauză are o importanță deosebită, în special în cadrul dezbaterii politice sau a unei dezbateri care privește interesul public (a se vedea în acest sens Curtea EDO, 10 ianuarie 2013, Ashby Donald și alții împotriva Franței, CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, § 39).
- 59 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că instanța națională, în cadrul evaluării comparative pe care este obligată să o efectueze, în lumina tuturor circumstanțelor speței respective, între drepturile exclusive ale autorului prevăzute la articolul 2 litera (a) și la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, pe de o parte, și drepturile utilizatorilor de obiecte protejate prevăzute prin dispozițiile derogatorii de la articolul 5 alineatul (3) litera (c) a

doua ipoteză și litera (d) din această directivă, pe de altă parte, trebuie să se întemeieze pe o interpretare a acestor dispoziții care să fie în deplină conformitate cu drepturile fundamentale garantate de cartă, respectând totodată modul lor de redactare și păstrându-le efectul util.

Cu privire la a patra întrebare

- 60 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că se opune unei norme naționale care restrânge aplicarea excepției sau a limitării prevăzute în această dispoziție la cazurile în care formularea unei cereri prealabile de autorizare în vederea folosirii unei opere protejate pentru difuzarea evenimentelor curente nu este posibilă în mod rezonabil.
- 61 După cum s-a amintit la punctul 26 din prezenta hotărâre, articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 prevede că statele membre pot să prevadă excepții sau limitări la drepturile prevăzute la articolele 2 și 3 din această directivă atunci când este vorba despre folosirea operelor sau a altor obiecte protejate pentru difuzarea evenimentelor curente, în măsura în care este justificată de scopuri de informare și sub rezerva de a indica sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil.
- 62 După cum reiese dintr-o jurisprudență constantă, rezultă atât din cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cea a principiului egalității că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii, care, precum articolul 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29, nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare, trebuie, în mod normal, să primească, în întreaga Uniune, o interpretare autonomă și uniformă (Hotărârea din 21 octombrie 2010, Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punctul 32 și jurisprudența citată).
- 63 De la bun început, este necesar să se arate că articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 nu cuprinde, în modul său de redactare, nicio cerință referitoare la obținerea, înainte de reproducerea sau de comunicarea publică a unei opere protejate, a consimțământului titularului drepturilor.
- 64 Astfel, sub rezerva indicării sursei și a folosirii acestei opere în măsura justificată de scopul informativ urmărit, excepția sau limitarea care este prevăzută în această dispoziție impune doar ca această folosire să fie făcută „pentru difuzarea evenimentelor curente”.
- 65 Având în vedere lipsa din cuprinsul Directivei 2001/29 a oricărei definiții a acestor termeni, aceștia trebuie interpretați în conformitate cu sensul lor obișnuit în limbajul curent, ținând seama și de contextul în care sunt utilizați și de obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2014, Deckmyn și Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punctul 19, precum și jurisprudența citată).
- 66 În ceea ce privește, în primul rând, modul de redactare a articolului 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29, este necesar să se arate, mai întâi, că acțiunea de „difuzare”, prevăzută în această dispoziție, trebuie înțeleasă ca fiind cea de a aduce informații cu privire la un eveniment curent. Dacă simpla anunțare a unui asemenea eveniment nu constituie o difuzare a acestuia, termenul „difuzare”, în sensul său obișnuit, nu impune însă ca utilizatorul să efectueze o analiză detaliată a unui asemenea eveniment.
- 67 Apoi, difuzarea trebuie să privească un „eveniment curent”. În această privință, astfel cum arată instanța de trimitere, este necesar să se considere că un eveniment curent este un eveniment care, la momentul la care este difuzat, prezintă un interes de informare pentru public.

- 68 În sfârșit, articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 impune indicarea sursei, inclusiv numele autorului operei protejate, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil, și ca folosirea operei în cauză să fie efectuată doar „în măsura în care este justificată de scopuri de informare” și, prin urmare, să fie conformă cu principiul proporționalității. În consecință, utilizarea operei protejate nu trebuie să depășească limitele a ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului de informare urmărit.
- 69 În speță, revine instanței de trimitere atribuția de a verifica dacă publicarea versiunii originale a manuscrisului și a articolului publicat în culegerea în cauză, în mod integral și fără menționarea distanțării domnului Beck față de conținutul acestor documente, era necesară pentru atingerea obiectivului de informare urmărit.
- 70 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul din care face parte articolul 5 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2001/29, trebuie subliniat că această dispoziție se înscrie în cadrul difuzării de informații de către mijloacele de informare în masă în vederea satisfacerii interesului public în privința evenimentelor curente, ceea ce reiese, pe de o parte, din termenii utilizați în această dispoziție, dintre care primul caz se referă în mod specific la reproducerea de către presă, precum și la publicarea de articole privind subiecte de actualitate și, pe de altă parte, din limitele stabilite de legiuitorul Uniunii pentru folosirea operei sau a obiectului protejat în cauză, care trebuie efectuată numai în „măsura în care este justificată de scopuri de informare”.
- 71 Or, survenirea unui eveniment curent impune în mod general, și în special în cadrul societății informaționale, ca informațiile referitoare la acesta să poată fi comunicate rapid, astfel încât este dificil de conciliat cu cerința privind obținerea prealabilă a consimțământului autorului, cerință care ar putea face excesiv de dificilă sau chiar să împiedice furnizarea către public de informații pertinente în timp util.
- 72 În al treilea rând, în ceea ce privește păstrarea efectului util al excepției sau al limitării prevăzute la articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29, trebuie amintit că finalitatea acesteia este de a contribui la exercitarea libertății de informare și a libertății presei, garantate prin articolul 11 din cartă, în condițiile în care Curtea a amintit deja că vocația presei într-o societate democratică și într-un stat de drept justifică posibilitatea ca aceasta să informeze publicul, fără alte restricții decât cele strict necesare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 113).
- 73 Or, a impune utilizatorului unei opere protejate să solicite autorizația titularului de drepturi atunci când acest lucru este posibil în mod rezonabil ar echivala cu nerespectarea faptului că excepția sau limitarea vizată la articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 trebuie să permită, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile aplicării sale, folosirea unei opere protejate în lipsa oricărei autorizații din partea titularului de drepturi.
- 74 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a patra întrebare că articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că se opune unei norme naționale care restrânge aplicarea excepției sau a limitării prevăzute în această dispoziție la cazurile în care formularea unei cereri prelabile de autorizare în vederea folosirii unei opere protejate pentru difuzarea evenimentelor curente nu este posibilă în mod rezonabil.

Cu privire la a cincea întrebare

- 75 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „citate”, prevăzută în această dispoziție, include trimiterea, prin intermediul unui hiperlink, la un fișier care poate fi accesat în mod autonom.

- 76 Potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, statele membre pot să prevadă excepții sau limitări la drepturile exclusive de reproducere a operei și de comunicare publică vizate la articolele 2 și 3 din această directivă atunci când este vorba despre utilizarea de citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei, cu condiția ca acestea să se refere la o operă sau la un alt obiect protejat care a fost deja pus în mod legal la dispoziția publicului, să fie indicată sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil, și ca folosirea lor să fie în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale.
- 77 Având în vedere lipsa din cuprinsul Directivei 2001/29 a oricărei definiții a termenului „citate”, stabilirea semnificației și a domeniului de aplicare al acestui termen trebuie să se facă, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții amintite la punctul 65 din prezenta hotărâre, în conformitate cu sensul obișnuit al acestuia în limbajul curent, ținând seama și de contextul în care este utilizat și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte.
- 78 În ceea ce privește sensul obișnuit al termenului „citate” în limbajul curent, este necesar să se arate că citatele au drept caracteristici esențiale folosirea unei opere de către un utilizator care nu este autorul acesteia sau, într-un mod mai general, a unui extras dintr-o operă, cu scopul de a ilustra o intenție, de a apăra o opinie sau de a permite o confruntare intelectuală între această operă și intențiile utilizatorului respectiv. În această privință, Curtea a statuat deja că problema dacă citarea se face în cadrul unei opere protejate de dreptul de autor sau, dimpotrivă, al unui obiect care nu este protejat de un astfel de drept este lipsită de relevanță (Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 136).
- 79 După cum a subliniat în esență domnul avocat general la punctul 43 din concluzii, utilizatorul unei opere protejate care intenționează să se prevaleze de excepția privind citatele trebuie, prin urmare, să stabilească în mod necesar o legătură directă și strânsă între opera citată și propriile considerații și să permită în acest mod o astfel de confruntare intelectuală cu opera altei persoane, articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 precizând în această privință că citatele trebuie în special să aibă ca obiect să permită critica sau recenzia. Rezultă totodată că folosirea operei citate trebuie să prezinte un caracter accesoriu în raport cu intențiile respectivului utilizator, citarea unei opere protejate neputând, în fond, în temeiul articolului 5 alineatul (5) din Directiva 2001/29, să fie de o asemenea amploare încât să aducă prejudiciu exploatării normale a operei sau a unui alt obiect protejat sau să cauzeze un prejudiciu nejustificat titularului dreptului.
- 80 În aceste condiții, nici modul de redactare a articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 și nici noțiunea de „citate”, astfel cum este prezentată la punctele 78 și 79 din prezenta hotărâre, nu impun ca opera citată să fie inclusă în mod indisociabil în obiectul în care este citată, de exemplu prin intermediul indentării sau al notelor de subsol, asemenea citate putând rezulta astfel din includerea unui hyperlink către aceasta.
- 81 O asemenea posibilitate este în conformitate cu contextul în care se înscrie această dispoziție, Directiva 2001/29 având ca obiect specific protecția juridică a dreptului de autor în cadrul pieței interne, acordând o atenție specială societății informaționale, după cum se amintește la articolul 1 alineatul (1) din aceasta. Or, după cum a subliniat Curtea în mai multe rânduri, hiperlinkurile contribuie la buna funcționare a internetului, care are o importanță aparte pentru libertatea de exprimare și de informare, garantată prin articolul 11 din cartă, precum și la schimbul de opinii și de informații în această rețea caracterizată prin disponibilitatea unor cantități imense de informații (Hotărârea din 8 septembrie 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, punctul 45, și Hotărârea din 7 august 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punctul 40).
- 82 Pe de altă parte, o asemenea interpretare nu este infirmată de obiectivul urmărit de excepția privind citatele, prevăzută la articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, care, după cum a statuat deja Curtea, urmărește să realizeze un echilibru just între dreptul la libertatea de exprimare a utilizatorilor unei opere sau ai unui alt obiect protejat, pe de o parte, și dreptul de reproducere a

operei conferit autorilor, pe de altă parte, și să împiedice ca dreptul exclusiv de reproducere conferit autorilor să constituie un obstacol în calea publicării, prin intermediul citatelor, a unor extrase dintr-o operă deja accesibilă publicului și a inserării de comentarii sau de critici (Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctele 120 și 134).

- 83 Fără a repune în discuție aceste considerații și având în vedere că, în speță, instanța de trimitere arată că manuscrisul și articolul domnului Beck au fost puse la dispoziția publicului pe internet, prin intermediul hiperlinkurilor, sub formă de fișiere care pot fi accesate în mod autonom, trebuie subliniat că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 impune, pentru a putea fi aplicat, după cum s-a amintit la punctul 76 din prezenta hotărâre, ca folosirea lor să fie „în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale”, astfel încât utilizarea acestui manuscris și a acestui articol în scopuri de citare să nu trebuiască să depășească limitele a ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit prin citatele în cauză.
- 84 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a cincea întrebare că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „citate”, prevăzută în această dispoziție, include trimiterea, prin intermediul unui hiperlink, la un fișier care poate fi accesat în mod autonom.

Cu privire la a șasea întrebare

- 85 Prin intermediul celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că o operă a fost pusă deja în mod legal la dispoziția publicului atunci când aceasta, în forma sa concretă, a fost publicată anterior cu acordul autorului.
- 86 După cum reiese din cuprinsul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, excepția referitoare la utilizarea de citate se aplică numai cu condiția ca citatele în cauză să privească o operă care a fost pusă în mod legal la dispoziția publicului.
- 87 În această privință, Curtea a hotărât deja că prin expresia „mise à la disposition du public d'une œuvre”, în versiunea franceză a articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, trebuie să se înțeleagă faptul de a face această operă accesibilă publicului, această interpretare fiind confirmată nu numai de expresia „made available to the public”, ci și de expresia „der Öffentlichkeit zugänglich gemacht” utilizate deopotrivă în versiunile engleză și germană ale articolului respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 128).
- 88 În ceea ce privește aspectul dacă o operă a fost deja pusă la dispoziția publicului în mod „legal”, Curtea a subliniat că sunt legale, cu condiția îndeplinirii celorlalte cerințe prevăzute la articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, numai citatele extrase dintr-o operă făcută deja accesibilă publicului în mod legal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 127).
- 89 Astfel, este necesar să se considere că o operă sau o parte dintr-o operă a fost deja pusă în mod legal la dispoziția publicului în cazul în care a fost făcută accesibilă publicului cu autorizația titularului dreptului sau în temeiul unei licențe obligatorii ori în temeiul unei autorizații legale.
- 90 În speță, instanța de trimitere ridică problema dacă opera domnului Beck poate fi considerată ca fiind deja pusă la dispoziția publicului în mod legal în momentul publicării manuscrisului său, în anul 1988, sub forma unui articol într-o culegere de texte, având în vedere împrejurarea că, înainte de publicare, manuscrisul ar fi făcut obiectul unor modificări minore de către editorul acestei culegeri. Instanța de

trimitere ridică problema dacă o asemenea punere la dispoziția publicului în mod legal a intervenit prin publicarea de către domnul Beck a acestor documente însoțită de mențiuni de distanțare, pe propriul site internet.

- 91 Este necesar să se amintească în această privință că revine instanței naționale atribuția de a decide dacă o operă a fost pusă la dispoziția publicului în mod legal, în lumina cazului concret cu care este sesizată și ținând seama de toate circumstanțele speței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2014, Deckmyn și Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punctul 28).
- 92 În special, îi incumbă instanței de trimitere, în cauza principală, să verifice dacă, cu ocazia publicării inițiale a manuscrisului domnului Beck sub formă de articol într-o culegere de texte, editorul deține, pe cale contractuală sau în alt mod, dreptul de a efectua modificările editoriale în cauză. În caz contrar, ar trebui să se considere că, având în vedere lipsa unui acord cu titularul dreptului, opera, astfel cum a fost publicată în culegerea de texte menționată, nu a fost pusă la dispoziția publicului în mod legal.
- 93 În aceste condiții, rezultă că ulterior manuscrisul și articolul domnului Beck au făcut obiectul unei publicări de către însuși titularul dreptului de autor, pe propriul său site internet. Instanța de trimitere arată însă că publicarea acestor documente pe site-ul internet al domnului Beck era însoțită de o mențiune care figura pe diagonala fiecărei pagini din documentele menționate, cu privire la distanțarea acestuia de conținutul documentelor respective. Astfel, cu ocazia acestei publicări, aceleași documente au fost puse în mod legal la dispoziția publicului doar în măsura în care au fost însoțite de respectivele mențiuni privind distanțarea.
- 94 În orice caz, având în vedere considerațiile deja amintite la punctul 83 din prezenta hotărâre, în sensul aplicării articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, revine instanței de trimitere atribuția să verifice dacă publicarea versiunii originale a manuscrisului și a articolului publicat în culegerea de texte în cauză, fără mențiunile privind distanțarea domnului Beck în raport cu conținutul acestor documente, era în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de obiectivul urmărit de citatele respective.
- 95 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a șasea întrebare că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că o operă a fost pusă deja în mod legal la dispoziția publicului atunci când aceasta, în forma sa concretă, a fost în prealabil făcută accesibilă publicului cu autorizația titularului dreptului sau în temeiul unei licențe obligatorii ori în temeiul unei autorizații legale.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 96 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) Litera (c) a doua ipoteză și litera (d) ale alineatului (3) al articolului 5 din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională trebuie interpretate în sensul că nu constituie măsuri de armonizare completă a domeniului de aplicare al excepțiilor sau al limitărilor pe care le cuprind.**

- 2) Libertatea de informare și libertatea presei, consacrate la articolul 11 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, nu pot justifica, în afara excepțiilor și a limitărilor prevăzute la articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2001/29, o derogare de la drepturile exclusive ale autorului de reproducere a unei opere și de comunicare publică a acesteia, prevăzute la articolul 2 litera (a) și, respectiv, la articolul 3 alineatul (1) din această directivă.
- 3) Instanța națională, în cadrul evaluării comparative pe care este obligată să o efectueze, în lumina tuturor circumstanțelor speței respective, între drepturile exclusive ale autorului prevăzute la articolul 2 litera (a) și la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, pe de o parte, și drepturile utilizatorilor de obiecte protejate prevăzute prin dispozițiile derogatorii de la articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză și litera (d) din această directivă, pe de altă parte, trebuie să se întemeieze pe o interpretare a acestor dispoziții care să fie în deplină conformitate cu drepturile fundamentale garantate de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, respectând totodată modul lor de redactare și păstrându-le efectul util.
- 4) Articolul 5 alineatul (3) litera (c) a doua ipoteză din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că se opune unei norme naționale care restrânge aplicarea excepției sau a limitării prevăzute în această dispoziție la cazurile în care formularea unei cereri prealabile de autorizare în vederea folosirii unei opere protejate pentru difuzarea evenimentelor curente nu este posibilă în mod rezonabil.
- 5) Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „citate”, prevăzută în această dispoziție, include trimiterea, prin intermediul unui hiperlink, la un fișier care poate fi accesat în mod autonom.
- 6) Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că o operă a fost pusă deja în mod legal la dispoziția publicului atunci când aceasta, în forma sa concretă, a fost în prealabil făcută accesibilă publicului cu autorizația titularului dreptului sau în temeiul unei licențe obligatorii ori în temeiul unei autorizații legale.

Semnături